

argumentům svých „straníků“, lze říci, že pravost Kristiána je jedním z výchozích předpokladů knihy. Z pohledu autora je při hodnocení sporu rozhodně důvod věřit spíše zastáncům Kristiánovy pravosti, jejichž komplexnost a promyšlenost argumentů vyzdvihuje proti většinou spíše zlomkovitým a ad hoc vytvářeným dílčím tezím jejich odpůrců.

Text knihy se zaměřuje na už poučeného čtenáře, což je vzhledem k publikační řadě jistý deficit. Autor sleduje především podstatu sporu a jen v nejnútnejší míře dává nahlédnout do dobových souvislostí, což by jinak hutný text mohlo poněkud odlehčit. I čtenář s velkým zaujetím pro téma může být dlouhými citacemi z děl jednotlivých autorů poněkud znaven. Také některé podstatné a s kristiánovskou debatou související kontroverze – například rozsáhlý spor o poměr českého státu k Říši či polemiku o významu slovanské liturgie a literatury v Čechách – David Kalhous prakticky nezmiňuje. Podnětné je závěrečné srovnání této debaty s jinými spory nejen české, ale i německé historiografie, které polarizují historickou obec, ale zůstávají – stejně jako spor o Kristiána – stále sporem uvnitř úzké skupiny badatelů.

Práce Davida Kalhousa představuje metodicky originálně uchopený pohled na historii zásadního sporu, který determinuje debatu nejen české mediévistiky, ale často celé historické obce. Ač lze možná namítnout, že se jedná o pohled „straníka“, preciznost popisu jednotlivých argumentů a otevřenost přístupu činí z Kalhousovy práce dílo dosti objektivní. Po přehlednutí debaty čtenář může spolu s autorem textu souhlasit, že je na místě přiklonit větší váhu slovům těch jeho předchůdců, kteří už od dob Balbína vkládají důvěru v úvodní slova autora legendy, hlásící se do politického a církevního světa konce 10. století.

JAKUB IZDNÝ

Jaroslav BOUBÍN a kol., *Hledání nové Evropy. Projekt krále Jiřího*, Historický ústav AV ČR, Praha 2015 (= Práce Historického ústavu AV ČR, Monographia A 65)

292 s., ISBN 978-80-7286-263-4

Slavný *Cultus pacis* Jiřího z Poděbrad se tradičně těší pozornosti domácích i zahraničních badatelů. Jen v období od roku 1997 až do roku 2014, na který připadlo 550. výročí mírového projektu, vyšlo k této tematice 21 studií. Kulaté jubileum

pochopitelně zájem zvýraznilo, což dokládá i vědecké sympóziu, jež se odehrálo v září 2014 v Poděbradech. Knižní výstup z konference v podobě třinácti studií vydal o rok později Jaroslav Boubín.

Vlastnímu projektu v jeho historickém kontextu se věnuje první ze tří oddílů knihy. Statě Petra Čorneje a Jaroslava Boubína přehledně vysvětlují vývoj zahraniční politiky Jiřího z Poděbrad a genezi jeho evropského projektu. Hledají odpovědi na otázky, jaký zájem asi český panovník při předložení návrhu *Cultu pacis* sledoval, jak se projekt vyvíjel a proč byl v dané politické situaci odsouzen ke ztroskotání. Z právní perspektivy se na projekt zaměřil Karel Malý a doplnil základní právněhistorický rozbor od Václava Vaněčka ze šedesátých let 20. století.

Již první oddíl se nemohl nedotknout základního – možná zdánlivého – rozporu Poděbradova projektu: Na jedné straně tradičně vžitě přízvisko „mírový“ (ve smyslu nastolení míru uvnitř křesťanské Evropy) a na druhé straně deklarovaný konečný cíl v podobě společného tažení proti Turkům. Různé pohledy na váhu mírového aspektu jsou zastoupeny i napříč touto knihou: Skeptičtější hlas zastupuje např. P. Čornej (s. 26), zatímco J. Boubín připomíná, že s pojmem „pax“ výrazně a účelně pracuje už samotný text navrhované mezistátní smlouvy, klíčového dokumentu Jiříkovy akce (s. 60–61). Z analýzy téhož autora rovněž vyplynulo, že důraz na mírový, nebo naopak protiislámský aspekt akce se měnil v průběhu jejich jednotlivých fází.

Co vlastně znamenal pojem míru v tehdejším křesťanském světě, do hloubky objasňuje druhý oddíl, nazvaný (*Křesťanský*) *mír – klíčový termín a ideový svorník projektu*. Z hlediska sémantického se pojmem mír zabývá Petr Nejedlý, Ota Halama pak z teologického pohledu přibližuje obsah klíčových pojmů u Jana Rokycany. Martin Šandera následně upozorňuje na souvislost projektu s Poděbradovou dlouhodoběji praktikovanou mírovou diplomacií.

Obtížným polem je u projektu, který tak výrazně „předběhl svoji dobu“, hledání jakékoli soudobé látky pro komparaci. V tomto směru jsou podnětné dvě statě, které srovnávají *Cultus pacis* jednak s landfrýdy (Zdeněk Beran), jednak naproti tomu s křižáckými projekty (Pavel Soukup). Oba příspěvky se do značné míry rozcházejí se starší literaturou. V případě landfrýdů Z. Beran sice našel určité styčné body, nicméně příspěvek končí konstatováním v poznámce, že projekt v některých principech připomínal spíše tzv. panské jednoty (s. 151). To naznačuje další z možných směrů, kudy by se výzkum mohl ubírat.

Zatímco starší výzkumy srovnávaly Poděbradův projekt prakticky jedině s křížáckým plánem Pierra Duboise z počátku 14. století, P. Soukup rozšířil komparaci na větší počet křížáckých textů z 15. století. Z jeho analýzy vyplývá např. pozoruhodná skutečnost, že tyto texty mají s Jiřího návrhem společné upozadění úlohy papeže a císaře (s. 185); zároveň autor konstatuje rysy, ve kterých byl Poděbradův *Cultus pacis* opravdu originální.

Třetí a poslední oddíl knihy, *Rozdělené Čechy v rozdělené Evropě*, zahrnuje statě, které zkoumají tehdejší charakter česko-polského sousedství (Wojciech Iwańczak), dobové vnímání středoevropské i celoevropské identity (Antonín Kalous) a rozdělující, ale i spojující elementy tehdejších mezinárodních vztahů (Petr Hlaváček). Představuje Evropu jako „nejkřesťanštějšího kontinentu“, „evropská idea“ Eneáše Silvia Piccolominiho, ale i národní mesianismus Čechů (byť nebyl v pozdě středověké Evropě jediný svého druhu) mohly být ideovými zdroji pro Jiříkovu akci.

Zatímco v knižní podobě došlo k významné redukci na konferenci přednesených příspěvků (např. byl zcela vynechán blok *Panovnický dvůr a diplomacie Jiřího z Poděbrad*), připojeny byly naopak dvě edice dobových dokumentů: Jednak již dříve pořízený český překlad textu mírové smlouvy mezi evropskými panovníky od Jaromíra Kincla, jednak text známého *Deníku panaše Jaroslava*. Druhá z edic bude pro badatele zřejmě potřebnější, neboť starší vydání deníku byla z mnoha hledisek problematická.

Hledání nové Evropy nabízí nové pohledy a nové kontexty, byť se v knize místy připomínají i obecně známé skutečnosti v míře snad větší, než by bylo nutné. Naopak pochvalu zaslouží poměrně pestrá skladba zařazených statí, díky které se příspěvky mezi sebou v rámci knihy neopakují. Publikace zpřesňuje poznání projektu samotného i příčin, proč ve své době nemohl uspět. A vyplývá z ní ve každém případě jedno: Jiřího projekt i pod drobnohledem dnešní kritické historické vědy ob stojí jako velká, na svou dobu jedinečná myšlenka i jako stále podnětné téma k historickému bádání.

LUKÁŠ PÁTÝ

Richard BARTOLINI, *Odeporicon*, ed. Eva FRIMMOVÁ, Filozofická fakulta TU – Historický ústav SAV, Trnava – Bratislava 2014 (= *Scrinium latino-slovacum*)

296 s., ISBN 978-83-7490-780-4

Eva FRIMMOVÁ, *Rok 1515 v premenách času (na pozadí Bartoliniho diela Odeporicon)*, Post Scriptum, Bratislava 2015 (= *Libri historiae Slovaciae, Monographiae* 15)

278 s., ISBN 978-80-89567-54-6

Vídeňské setkání představitelů habsburské a jagellonské dynastie, završené 22. července 1515 dvojitými zasnubami dětí uherského a českého krále Vladislava II. s vnoučaty císaře Maxmiliána I., představuje událost, která výrazně ovlivnila nejen historii českých zemí, ale i celé střední Evropy. Přesto proběhlo v Česku – na rozdíl od dalších zemí, jichž se vídeňské úmluvy ve svých důsledcích přímo dotkly – pětisté výročí tohoto sjezdu prakticky bez povšimnutí. V Rakousku uspořádalo Uměleckohistorické muzeum k této příležitosti symposium s početnou mezinárodní účastí, doplněné též o výstavu, byť pouze virtuální. Odborné shromáždění k tématu se konalo i v Maďarsku pod záštitou tamní Akademie věd a stranou nezůstala ani Slovenská akademie věd, která připravila vědeckou konferenci v Bratislavě.

Výsledkem zájmu o vídeňský sjezd ve slovenském prostředí jsou i dvě publikace z pera Evy Frimmové, odbornice na humanismus na území dnešního Slovenska. Jedná se o edici a monografii, obě těsně spjaté s italským humanistou Richardem Bartolinim. Ten se osobně účastnil většiny významných momentů vídeňského jednání i jeho příprav ve službě gurského biskupa a kardinála Matyáše Langa z Wellenburgu, který byl jako rádce a diplomat Maxmiliána I. pověřen organizací a zajištěním setkání. Ve svém díle nazvaném *Odeporicon* Bartolini podrobně zachytil jak samotné rokování dvou jagellonských králů s habsburským císařem a slavnosti s tím spojené, tak události, které mu předcházely. Svou zprávu začíná líčením Langovy cesty z Augsbuergu do Vídně a dále do Bratislavy, kde se téměř čtyři měsíce vyjednávalo o znění předběžných dohod, jež byly schváleny 20. května. Následně se zaobírá kardinálovou cestou za císařem do Innsbrucku a především vlastním sjezdem panovníků